

Juan Jose Mogelen mendeurrena

Juan Jose Mogel eta Elgezabalen mendeurrenaren ospaketa hauetan da Euskaltzaindiak dialektologiazko lehen ikastaroak egieko. Eta, izatekotan ere, non hobeto Bizkaia-Gipuzkoako euskalkien muga eta Juan Jose Mogelen sortze- rri den Deban bano?

Justo Garatek *La época de P. Astarloa y J.A. Moser* deritzan liburuan, Juan Joseren jaioterria non zen argi utzi bazuen ere, gure artean erabaki ahal direnak ere ezta- baldatzeko joera dugunez, zenbait zalantza jarri izan dute mundura etorri zen herria. Honegatik, L. Villasantek bere *Historia de la Literatura Vasca* liburuan zalantza horren herri ematen digu. Baina, ageriak ditenez, gaur egin zen dugu zalantza jarritzeko. Juan José Deban jaio zen 1781eko apirilaren 26an.

Bere aita, autona bezala, medikua zen eta zenbait herrian bete zuen bere profesioa. Beraz, Deban egin zituen urteetakoak dugu Juan Jose idazlearen sorrera.

Juan Jose, *Peru Abarka* liburua ospetsua idatzi zuen Juan Antonio- ren iloba zen eta Bizeniaren neba. Bizenta ordea, urte bete gazteagoa, Azkoitin sortua zen.

Neba-arrebok idazle ziren: euskal idazle ziren alditik osabaren irakaskintzetatik ikasiak. Bizentak Esoporen alegiak euskaratu zituen eta *Ipui onak* izenburuz argitaratu (1804); horrez gainera zenbait Gabon kantia ere idatzi zituen. Baina, goarko hontan Juan Joseren berriak soilki emango ditugu.

Bere osaba bezala, apaiz egin zen eta arbasoen Markina-Xemeinen eman zituen urterik gehienak, 1811. urterik 1849ko uztailaren 20an hil arte.

Goimaitako ikasleak, apaiz egin ondoren noski, Oñatiko Unibertsitatean osatu zituen. Osabaren antzera, jakintzaz aberats zen eta ondasunez pobre. Euskaltzale suharraren antzera denez, sermoi asko idatzi zituen euskaraz apaiz gazteagoi emateko, ahuek sermoilaritza- ra zaletzeko, eta horregatik bere lanik gehientsuena barreiatuturik gel- ditu zen, inprimaturik gabe. Inpri- matutakoen artean hiru liburu ezaga- zten ditugu. Hauetatik bat bere izen gabe eta beste bat hil gerotik argitaratu. Hiru Liburuok Markina inguruko bizkaieraz idatziak daude.

Lehenengoa, *Baserritar nekeza- leentzako eskolia*, Bilbon 1816an argitaratu eta gerotik beste zen- bait argitaraldi izan zituen. Li- buru hau, Gregorio Arruek gipuz- keraz ipini zuen eta Tolosan argitaratu 1878an. Guraso baten nekazariz bizitza adierazten du, ele- berri gisara idatzia. Aita bat eredu dela seme-alabekin elkarriketan jarritz. Garaiko semea zen eta gai- nera apaiza, beraz, goarko pensaeratik aski urrutu aurkitzen badugu ere, orduko pensa-molde eta bi- ziera ezagutzeko irakurgai garrantzi- sua deiritzagu.

Bigarren liburua, *Egunoroko lan on eta erreguak* (1920), hau ere zenbait aldiz argitaratu. Predikuz ari da bertan, eta lehen liburuok euskara aberatsa badu ere; bigarre-

nean oraindik aberatsago dugu. Hizkuntza joriaz gainera, esaldiz- ondo hornitua eta hitzetan daitezke- ugaria. Frai Bartolomenen lanekin batean bizkaierazko literaturan goren mailatan jartzekoa dugu.

Hirugarrena, *Maiatz-illerako berba-aldiak* (1885) urte bete lehe- nago gipuzkeraz argitaratu izan zen, Tolosan bertan. Maiatzean eguneroko hizaldigintzarako gerta- rta da, eta euskarazko idazkera bera jarraitzen du.

Juan Jose, euskaltzale borroka- tuaz gainera foruzalea zen eta Kar- listen gerretan Bizkaiko diputatu edo piel izendatua izan zen. Hone- gatik, gerra bukatzeaz deserritua izan zen.

Osaba hil gerotik *Peru Abarka- ren* esku-ekribua berak gordetzen zuen eta bere eskuz joan zen Aita Untzezara frantziskotarragana, honek, Zarautziko komentuan utzi zuen eta han gordetzen da oraindik. Amanuenskak kopiaturik zenbait esku-ekribu badira, baina 1881eko lehen argitalpena Zarautzkoitik egina da.

Osabaren irakapen ona nabur- men agertzen da llobagan eta bere euskarak ez dio zorrik, lehen iraka- ista eta bidea markatzearena bai- zik.

Juan SAN MARTIN

Euskaltzaindia ha organizado el primer cursillo sobre Dialectología en el límite de las variedades dialectales de Guipúzcoa y Vizcaya, en la villa de Deva, coincidiendo con el segundo centenario del nacimiento del escritor Juan José Mogel en dicha villa.

Su padre médico, hermano del renombrado Juan Antonio, autor de *Peru Abarka*, por razones de su profesión ejerció a la sazón en Deva, donde vino a nacer Juan José el 26 de Abril de 1781. Un año más tarde, por la misma razón vino al mundo en Azcoitia su hermana Vicenta, también escritora, que tradujo las fábulas de Esopo y compuso varios villancicos.

Juan José y Vicenta, al quedarse huérfanos a temprana edad, fueron recogidos por el tío cura Juan Antonio en Marquina. Allí recibieron su instrucción y su amor a la cristiandad, al país y a la lengua.

Juan José tomó la carrera del sacerdocio y cursó estudios en la Universidad de Oñate. Escribió tres obras, todas en euskara vizcaíno del entorno de Marquina, en un estilo fluido y rico. El primero, un libro de consejos para el labrador, con diálogos entre padre e hijos, que tratan principalmente de la cuestión moral. Es importante como composición literaria y para analizar los conceptos de la época. Los dos siguientes son de tema religioso, con un euskara aún mejorado sobre el anterior.

En la guerra carlista, por diversas circunstancias, fue nombrado diputado general del Señorío de Vizcaya, por ello le costó el destierro. Falleció en Marquina-Xemein el 20 de julio de 1849, donde era párroco desde 1811.

AUXILIAR DE FARMACIA

¿Qué es un Auxiliar de Farmacia? No es una persona «que sabe todo», sino un profesional que domina su especialidad; no es tampoco un simple dependiente de farmacia, sino un especialista auxiliar, que posee los suficientes conocimientos para trabajar como farmacéutico, en Farmacias o en Laboratorios Farmacéuticos.

Solicite hoy mismo, información sin compromiso.

D.

Domicilio

Población Dto. Provincia

INSTITUTO AMERICANO, Mendivil, 6 - (Dpto HSS-2) - Madrid-18

Iparragirre eta Gernikako arbola

Amaitu dira Iparragirri bere jaioterria eskainitako omendaldi jaiak eta urte honen buruan bukatuko dira Euskal Herria zehar oparo eskaini- tik hartutako bada — eta hala dirudi Garaiko *Dantzari dantza* espalditik ezagutu ondoren — eta da Iparragire- rena ez eta Altonarena, Euskal Herri- riarena baizik. Eta hor dauka kantu- honek benetazko merituak. Iparragire- rrek, herritik zuzenean harturik edo Altonaren bidez kantaturik, toki ba- teko doinu hura Euskal Herria zehar eta munduan zehar ere zabaldu- zuen. Iparragire da bada, ene ustez, *Gernikako Arbola*ren ama.

Egunotan gai hau erabili dutenak Iparragirriren aldekoak dira. Baina badaude oraindik Ostolaza, Delmas eta Truebaren teoria defendatzen du- tenak ere, hots, *Gernikako Arbola*ren doinua Altonarena dela. Juan Maria Blas Altuna (1828-1868) durangarra zen eta Altonaren aldekoen buru egu- notan Sabino Egidazu jauna agertzen da: *Gernikako Arbola*ren lextua Arrieta Eskaruren eta doinua Altu- narena dirala dio; ene ustez dokume- ntua sinestezargarrik ezabaidara ekarri gabe. Badaude, egia esan, beste durangar batzuk ere Iparragireren al- dekoak: Eustakio Uriarte eta Juan Oñazaren, esate baterako. Eta azken baten, herriaren jakintzan, Iparragi- rriaren dalakoan geratu da kantuak. Claude Joseph Rouget de Lisle fran- tsezari ere berdin gertatu zaien bere *Marseillaisekin*: 1972an berak egin- dako ereserkia Boucher, Navoigille, Holtzman, Grisons eta Pleyel musik- kuez berregonatu nahi zuten, baina, kasu honetan behintzat, eztabaidaren urak baretu zituen eta Rouget de Lisle geratu zen betirako ereserkiaren egile.

Ni neu, erdiko hibe batetan jarriko nintzake. Kantuaren testu alditik

Goierriko bertolari baitena dela argi- dago neretzat, Iparragirriren noski. Eta doinuari begira, herriko kantuegi- tik hartutako bada — eta hala dirudi Garaiko *Dantzari dantza* espalditik ezagutu ondoren — eta da Iparragire- rena ez eta Altonarena, Euskal Herri- riarena baizik. Eta hor dauka kantu- honek benetazko merituak. Iparragire- rrek, herritik zuzenean harturik edo Altonaren bidez kantaturik, toki ba- teko doinu hura Euskal Herria zehar eta munduan zehar ere zabaldu- zuen. Iparragire da bada, ene ustez, *Gernikako Arbola*ren ama.

Gogoramen hau kontuan harturik hodeiertz argitsu bat zabalzen zaio kantu honi eta ereserki bidea hartzen du momentu honetan. Euskal Herria ereserki nazioi baten beharritzean dagokil eta bizirik dira eztabaidan Parlamentuan. Hiru dira aukerak:

Gernikako Arbola, Gora ta gora Eus- kadi eta Eusko Gudariak. Hirurak uste berezi baten sortuak: Karlistada garaian Iparragirriren, abertzaleta- sunaren pikundean Kleto de Zabala eta Arana Goierriena, eta 1936an hiru- garrena. Es da erraza hiruren artean bat hautatzeko bakoitzaren herrikoitu- sunari begiratzeko badiogu. Esan du- denez, *Gernikako Arbola* herrikoia du sortzez eta zabalasunez. Baina *Gora ta gora* ere, doinu alditik, *Berrizko Espata Dantzari* hartu zuen Zabala- lak. *Eusko Gudari*ren doinua Arabako Oñetan aurkitu zuen Azkue (ikus bere *Kantutegia*) eta Bilintzek ere *Domingo Kainpaina* bertso famatuak abesteko erabili zuen. Hirurak dira bada meritu zantziak doinuei dagoz-

"Homenaje a la Prensa"

MINISTERIO DE TRANSPORTES, TURISMO Y COMERCIO

Acto de presentación HOMENAJE A LA...

puesto ofrecer, "el motivo ilustrativo del sello estará constituido por una composición en la que se integra un periódico y un texto manuscrito sobre cuartilla con la leyenda "Homenaje a la Prensa", una máquina fotográfica, símbolo de la información gráfica, que, unida a la literaria constituye la base de todo diario moderno, todo ello enmarcado en las necesarias leyendas". Y para dar mayor realce aún, se ha organizado también una exposi-